

УДК 323.1+327.5+327.7

DOI <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2025.20.10>

БЕЗПЕКОВІ ГАРАНТІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ: МІЖ БАЖАННЯМИ ТА РЕАЛЬНІСТЮ

Ігор ТОДОРОВ

*доктор історичних наук, професор,
професор кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій,
Ужгородський національний університет
пл. Народна, 3, м. Ужгород, 88000, Україна
e-mail: ihor.todorov@gmail.com
ORCID: [0000-0003-0986-9485](https://orcid.org/0000-0003-0986-9485)*

Бібліографічний опис статті: Тодоров І. (2025). Безпеківі гарантії для України: між бажаннями та реальністю. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія.* 20, 120–129. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2025.20.10>

Мета дослідження - розглянути міжнародний вимір національної безпеки України, зокрема можливі гарантії в безпековій сфері в умовах російської агресії. Методологія дослідження спирається на принципи історизму, системності, науковості, верифікації, авторської об'єктивності, поміркованого наративного конструктивізму, а також на використання загальнонаукових (аналіз, синтез, узагальнення) та спеціально-історичних (історико-генетичний, історико-типологічний, історико-системний) методів. Наукова новизна полягає в тому що вперше проаналізовані двосторонні безпекові угоди України, укладені протягом 2024 року. Висновки. Доведено безальтернативність євроатлантичного курсу як єдиної реальної можливості гарантувати безпеку нашої держави. Перспектива набуття членства України в НАТО спроможна зупинити сучасну російську агресію на українських умовах та сприяти спільній перемозі над Росією. Вступ України до НАТО може стати історичним кроком у розвитку Альянсу і сприяти створенню нової системи колективної безпеки в світі. Швидка євроатлантична інтеграція України може бути вмотивована кількома аргументами: врахування унікального військового досвіду України у веденні широкомасштабної новітньої війни; розгляд членства як засобу внеску до припинення конфлікту та зняття фінансового тягаря з членів Альянсу; діяльність України відповідно до Стратегічної концепції НАТО в боротьбі з російською загрозою. Ефективна протидія Росії вимагає від колективного Заходу повної мілітаризації як України, так і самого Заходу. Головним має бути стратегічне бачення поразки Росії. Агресію проти України слід розглядати як пряму атаку з боку Москви на західну спільноту. В сучасному контексті українського спротиву формуються перспективи світового порядку

на найближчі десятиліття, Ключовим аспектом майбутнього світу має стати дезінтеграція Росії як головної загрози людству.

Ключові слова: безпекові гарантії, національна безпека України, рашизм, НАТО, російська агресія, євроатлантична інтеграція України.

Ihor TODOROV

*Doctor of Historical Sciences, Professor,
Professor of the Department of International Studies and Public Communications,
Uzhhorod National University
3 Narodna Square, Uzhhorod, 88000, Ukraine
e-mail: ihor.todorov@gmail.com
ORCID: [0000-0003-0986-9485](https://orcid.org/0000-0003-0986-9485)*

SECURITY GUARANTEES FOR UKRAINE: BETWEEN ASPIRATIONS AND REALITY

The purpose of the study is to examine the international dimension of Ukraine's national security, particularly the potential guarantees in the security sphere amid Russian aggression. The research methodology is based on the principles of historicism, systematization, scientific rigor, verification, authorial objectivity, moderate narrative constructivism, as well as the use of general scientific methods (analysis, synthesis, generalization) and specialized historical methods (historical-genetic, historical-typological, historical-systemic). Scientific novelty lies in the first-ever analysis of Ukraine's bilateral security agreements concluded during 2024. Conclusions. The study proves the inevitability of the Euro-Atlantic course as the only realistic option for ensuring the security of Ukraine. Ukraine's prospective NATO membership is seen as a means to halt the ongoing Russian aggression on Ukrainian terms and contribute to a joint victory over Russia. Ukraine's accession to NATO could become a historic milestone for the Alliance, fostering the creation of a new global collective security system. Ukraine's rapid Euro-Atlantic integration can be justified by several factors: leveraging Ukraine's unique military experience in conducting large-scale modern warfare; considering NATO membership as a contribution to conflict resolution and a means to alleviate the financial burden on Alliance members; and aligning Ukraine's actions with NATO's Strategic Concept in addressing the Russian threat. Effective resistance to Russia requires comprehensive militarization of both Ukraine and the collective West. A strategic vision of Russia's defeat must become the cornerstone, as Russian aggression against Ukraine should be viewed as a direct attack by Moscow on the Western community. In the current context of Ukrainian resistance, the prospects for a global order are being shaped for the coming decades. A critical aspect of the future world order must be the disintegration of Russia as the primary threat to humanity.

Key words: security guarantees, Ukraine's national security, Rashism, NATO, Russian aggression, Ukraine's Euro-Atlantic integration.

Актуальність дослідження обумовлена суттєвими змінами у глобальній системі безпеки, спричиненими російським вторгненням в Україну. Ця війна викликала нагальну потребу міжнародної спільноти переглянути чинний світовий порядок і сформулювати нові підходи до забезпечення глобальної стабільності. У цьому контексті особливе значення набуває інтеграція України як стратегічно важливого елемента у систему колективної безпеки Заходу, що має на меті досягнення спільної перемоги над агресором та забезпечення довготривалої регіональної стабільності.

Різні аспекти цієї проблематики вже стали предметом наукових досліджень провідних вітчизняних і зарубіжних фахівців, серед яких, С. Віднянський [2], В. В'ятрович [3], Л. Гардінг [4], Є. Гарькавий [5], Г. В.Горбулін [6], Зеленько [9], Л. Кім [18], С. Плохій [12], О. Потехін [14], , І. Рущенко [15], Л. Якубова [16] та інші. Втім, сучасні політичні процеси, зокрема новітні ініціативи у сфері міжнародної безпеки, а також невирішені питання глобальної та регіональної стабільності, свідчать про необхідність подальших комплексних наукових розвідок.

Метою статті є розгляд міжнародного виміру національної безпеки України, зокрема можливих гарантії в безпековій сфері в умовах російської агресії. Для досягнення цієї мети поставлені завдання: визначити роль зовнішніх чинників у національній безпеці України з початку 1990-х років; проаналізувати безпекові угоди, укладених Україною протягом 2024 року; обґрунтували необхідність євроатлантичного курсу як ключового інструменту забезпечення безпеки держави.

Кожна держава потребує надійних гарантій безпеки для забезпечення своєї суверенності та територіальної цілісності. Відновлення незалежності України у 1991 році не супроводжувалося достатньою увагою до розбудови ефективної системи таких гарантій. У «Основних напрямках зовнішньої політики» 1993 року було визначено, що Україна вибудовує свої двосторонні та багатосторонні відносини з іншими державами та міжнародними організаціями на основі принципів добровільності, взаємоповаги, рівноправності, взаємовигоди та невтручання у внутрішні справи, проголошуючи себе державою, яка не є ворогом жодної країни [13].

На момент здобуття незалежності Україна володіла третім за величиною ядерним потенціалом у світі. Проте вона була змушена відмовитися від нього під сильним тиском з боку Російської Федерації та Сполучених Штатів Америки, без можливості альтернативних рішень щодо ядерного роззброєння. Як компенсація, Україні був запропонований Будапештський меморандум, який багатьма сприймався як гарантія безпеки. Однак документ не передбачав реальних механізмів захисту, обмежуючись декларативними запевненнями.

На початку 2000-х у Законі «Про основи національної безпеки» було зафіксовано прагнення України забезпечити свою участь у загальноєвропейських і регіональних системах колективної безпеки, а також

набуття членства в Європейському Союзі та НАТО. Водночас це положення супроводжувалося важливою застереженням про «збереження добросусідських відносин і стратегічного партнерства з Російською Федерацією» [8]. Проте жоден із цих юридичних актів не забезпечив міжнародно визнаних гарантій безпеки, залишаючи країну вразливою до зовнішніх загроз.

Проголошений у 2010 році позаблоковий статус України також не зміг запобігти агресії з боку Російської Федерації у 2014 році. Подальші законодавчі ініціативи, такі як Закон про національну безпеку 2018 року та конституційне закріплення курсу на євроатлантичну інтеграцію у 2019 році, хоча й мали важливе внутрішньополітичне значення, не створили передумов для отримання дієвих міжнародних безпекових гарантій. Це свідчить про необхідність переосмислення підходів до формування зовнішньополітичної стратегії та інтеграції України до міжнародних систем колективної безпеки.

Російське широкомасштабне вторгнення в Україну у лютому 2022 року актуалізувало питання зовнішніх безпекових гарантій, що стало одним із центральних викликів міжнародної безпеки. Президент України Володимир Зеленський одразу після початку агресії 24 лютого 2022 року підкреслив критичну потребу в надійних безпекових гарантіях для держави. Українська влада висловила обґрунтовану критику на адресу підписантів Будапештського меморандуму, звинувачуючи їх у невиконанні зобов'язань щодо забезпечення безпеки країни, яка добровільно відмовилася від одного з найбільших у світі ядерних арсеналів. Однак політична та юридична готовність міжнародної спільноти надати Україні гарантії на рівні п'ятої статті Північноатлантичного договору залишалася вкрай обмеженою, попри численні звернення та ініціативи, зокрема з боку В. Зеленського.

Навесні 2022 року в українському медіапросторі висувалися пропозиції щодо залучення до гарантій безпеки різних держав, іноді навіть тих, які не мали відповідних зобов'язань чи знань про ініціативу. Згадувалася навіть Російська Федерація. У вересні 2022 року був представлений Київський безпековий компакт, що формально мав на меті створення багаторівневої системи гарантій безпеки для України до її вступу до НАТО [10]. Однак цей документ залишився декларативним, жодна країна не приєдналася до його реалізації.

12 липня 2023 року країни Великої сімки оприлюднили Спільну декларацію про підтримку України, яку в українському інформаційному просторі сприйняли як крок до надання довгострокових гарантій безпеки та економічної підтримки. Проте документ мав переважно політичний характер і не містив конкретних механізмів реалізації. Водночас декларація передбачала можливість укладання двосторонніх безпекових угод, що стало новим етапом у формуванні системи міжнародної підтримки [17]. Пізніше до декларації приєдналися ще 24 країни, після чого розпочалися консультації та переговори щодо підготовки таких угод, що має на меті посилення міжнародного співробітництва та зміцнення безпеки України.

З початку 2024 року, Україна уклала 27 угод щодо співпраці у сфері безпеки з різними державами, більшість із яких є членами НАТО. Зокрема, двосторонні документи підписані із Великою Британією, Німеччиною, Францією, Данією, Канадою, Італією, Нідерландами, Фінляндією, Латвією, Іспанією, Бельгією, Португалією, Швецією, Ісландією, Норвегією, Японією, США, ЄС, Естонією, Литвою, Польщею, Люксембургом, Румунією, Чехією, Словенією та Ірландією. Готується підписання ще кількох аналогічних угод [11].

У зазначених угодах передбачено всебічну підтримку України, зокрема військову, з метою захисту її територіальної цілісності в межах кордонів 1991 року та відновлення контролю над тимчасово окупованими територіями. Ця підтримка охоплює оперативну й системну допомогу у сферах безпеки, постачання військової техніки, економічну підтримку, співробітництво у сфері оборонно-промислового комплексу, а також сприяння реформам та фінансування потреб Збройних сил України на 2024 рік. Передбачено компенсацію збитків, завданих російською агресією, притягнення Росії до відповідальності за злочини агресії, посилення санкційного тиску, співпрацю в галузі розвідки та кібербезпеки, протидію дезінформації, а також захист критичної інфраструктури України. Термін дії угод становить 10 років із можливістю продовження.

Однак існують важливі аспекти, які часто залишаються поза увагою політиків і медіа. Вказані угоди набувають чинності одразу після підписання і не потребують ратифікації парламентами, що свідчить про їхній переважно політичний, а не юридичний характер. Вони не відповідають вимогам Закону України «Про міжнародні договори» [7] та Міжнародної конвенції про право міжнародних договорів 1969 року, яка передбачає обов'язкове дотримання національних конституційних процедур щодо ратифікації [1]. Показовим є те, що ці угоди публікуються на офіційному сайті Президента України, а не Верховної Ради, Кабінету Міністрів чи Міністерства закордонних справ.

Незважаючи на це, Президент України Володимир Зеленський та керівник його Офісу Андрій Єрмак продовжують стверджувати, що Україна укладає угоди про «гарантії безпеки». Такі заяви несуть потенційні ризики: вони можуть вводити суспільство в оману щодо реального статусу цих домовленостей та створювати ілюзію достатності наявних механізмів безпеки. Це, у свою чергу, може уповільнити інтеграційний процес України до НАТО, оскільки ставить під сумнів необхідність членства в Альянсі, адже угоди подаються як заміник міжнародних безпекових гарантій.

Підписані угоди фактично не забезпечують гарантій безпеки в класичному розумінні цього терміна. Справжні гарантії безпеки передбачають союзницькі відносини, які наразі відсутні. Україна, на жаль, уже майже два роки протистоїть широкомасштабному вторгненню Росії, а загалом понад десять років веде війну без офіційних союзників. Натомість, Україна має партнерів, які надають підтримку, виходячи з власних геополітичних інтересів і стратегічних оцінок.

Однак варто зазначити, що підписані угоди про співпрацю у сфері безпеки мають не лише позитивний «піарний» ефект, але й передбачають конкретні практичні заходи допомоги Україні. Важливо, щоб колективний Захід розробив і ухвалив всеосяжний стратегічний документ, подібний до української формули миру, який би був узгоджений із баченням України щодо перемоги. Такий документ має включати політичні, економічні та військові стратегії, чітко визначати обсяги, типи й строки постачання допомоги. Хоча прогрес у наданні Україні необхідної зброї спостерігається, цього поки що недостатньо. Захід має усвідомити, що його власна безпека безпосередньо залежить від результату війни в Україні. Лише усвідомлення цього дозволить перейти від пасивної допомоги до активної підтримки, спрямованої на повну інтеграцію в спільну оборонну стратегію з Україною. Без такого рішучого кроку Захід ризикує зазнати глобальної стратегічної поразки.

Запрошення України до НАТО може стати каталізатором для завершення війни на умовах перемоги. Очікування закінчення війни як передумови для початку переговорів про вступ до Альянсу є контрпродуктивним і лише зміцнює у Росії ілюзії щодо можливості власної перемоги.

Активна російська агресія проти України, а також ескалація конфліктів у регіоні Близького Сходу створюють підвищене напруження для країн-членів НАТО. Це ускладнюється діями авторитарних режимів, зокрема Китаю. Попри це, НАТО демонструє здатність до зміцнення і трансформації. Приєднання Фінляндії та Швеції посилило оборонний потенціал Альянсу, а на Вільнюському саміті було затверджено нові плани захисту територій із розширенням присутності військових, повітряних і морських сил на східному фланзі. У 2023 році оборонні видатки європейських членів НАТО та Канади зросли на 11%, що свідчить про безпрецедентне посилення колективної оборони [19].

Надання допомоги Україні є не лише моральним обов'язком, а й елементом забезпечення безпеки країн-членів НАТО. Підтримка України дозволяє Альянсу зміцнювати власні позиції, демонструючи єдність і рішучість у протидії агресії.

У Стратегічній концепції НАТО, яка діятиме до 2030 року, Росія визнана «найбільш значущою та безпосередньою загрозою безпеці союзників, а також миру й стабільності в євроатлантичному регіоні» [21]. Попри певні коливання в українській політиці протягом першої половини 2022 року, курс на євроатлантичну інтеграцію залишався незмінним. У вересні 2022 року Україна офіційно оголосила про подачу заявки на вступ до НАТО, хоча процедура розгляду таких заявок формально не передбачена регламентами Альянсу.

Членство України в НАТО є єдиною гарантією досягнення справжньої безпеки, яка виходить за межі положень наявних безпекових угод. Інтеграція України до євроатлантичного простору передбачає дотримання демократичних цінностей і стандартів, визначених у преамбулі Північноатлантичного договору, а також адаптацію національного законодавства до норм і принципів НАТО. Метою російської агресії залишається досягнення військової перемоги над Збройними силами України. Незважаючи на перевагу Росії у матеріальних

ресурсах, її стратегічні цілі залишаються нереалізованими протягом більш ніж двох років. Це обумовлено не лише героїзмом українських військових та єдністю суспільства, але й критичною підтримкою з боку Західних партнерів. Саме ця підтримка надає глобального значення російсько-українському конфлікту та обмежує можливості Росії досягти своїх амбіцій.

Ефективна протидія Росії вимагає від колективного Заходу повної мілітаризації як власних, так і українських оборонних можливостей. Ключовим аспектом має стати стратегічне бачення поразки Росії. Ілюзії щодо можливого пом'якшення російської політики через поступки, зокрема через відмову підтримувати Україну, є хибними. Російська агресія повинна розглядатися як стратегічний напад на колективну безпеку Заходу. Український опір створює основу для формування нової системи світового порядку, яка може визначати міжнародні відносини на десятиліття, а можливо й століття. Ліквідація сучасного режиму в Росії, що загрожує стабільності міжнародної спільноти, стає необхідною умовою забезпечення сталого миру.

Сучасний світ не має місця для нейтралітету, а існування «сірих зон» лише провокує агресивні дії Росії. Крім того, боєздатність української армії, яка є найбільш загартованою у Європі, може слугувати прикладом для інших держав-членів НАТО.

Запрошення України до НАТО не лише не сприятиме ескалації війни, а й може стати її завершальним кроком. Членство України стане історичним етапом розвитку Альянсу, сприятиме створенню нової глобальної системи колективної безпеки, а також вплине на стримування агресивних політик інших авторитарних держав, зокрема Китаю. Швидка євроатлантична інтеграція України обґрунтовується кількома факторами: безпрецедентним військовим досвідом України, роллю членства у припиненні конфлікту, зменшенням фінансового навантаження на країни-члени Альянсу, а також відповідністю України Стратегічній концепції НАТО у боротьбі з російською загрозою [20].

Сила України полягає у її громадянському суспільстві, яке, демонструючи організованість і жертвність, стало важливим чинником у протистоянні російській агресії. Саме це суспільство є джерелом змін, здатних трансформувати суспільну свідомість, усунути розрив між ідеалами свободи та реаліями внутрішньої політики.

Здійснення глибоких перетворень у свідомості громадян є стратегічним завданням, без якого неможливе становлення України як повноправного учасника євроатлантичної спільноти. Досягнувши цієї мети, Україна утвердить себе серед провідних націй світу, демонструючи відданість принципам свободи, незалежності, гідності та національної самоповаги.

Дякую гарно проректору з науково-педагогічної роботи Івано-Франківської академії Івана Золотоустого Олегу Білоусу за запрошення взяти участь в конференції експертів «Національна безпека України у контексті російсько-української війни: релігійні, політичні і правові аспекти» та можливість надати цю статтю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Віденська конвенція про право міжнародних договорів. Портал Liga 360. [Електронний ресурс]. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU69K01>
2. Віднянський С., Мартинов А. (2023) Російсько-українська війна та міжнародне співтовариство: монографія. К.: Інститут історії України НАН України, 2023. 264 с.
3. В'ятрович В. (2023) Наша столітня. Короткі нариси про довгу війну. – К.: Фабула, 256 с.
4. Гардінг Л. (2023) Вторгнення. За лаштунками кривавої війни Росії та боротьби України за виживання: пер з англ. І. Возняка. – Харків: Віват, 2023. – 352 с.
5. Гарькавий Є. М., Рубель К. В. (2024) Механізми ведення гібридної війни у гуманітарній сфері // Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Сер.: Політичні науки. 2024. - № 9. – С. 30-35
6. Горбулін В., Бадрак В. (2024) Російська війна проти України. Як нарешті розірвати чотирьохсотрічне замкнене коло. К.: Брайт Букс, 2024. - 302 с.
7. Закон України «Про міжнародні договори України». Офіційний вебпортал парламенту України. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
8. Закон України «Про основи національної безпеки України». Офіційний вебпортал парламенту України. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text>
9. Зеленько Г. І. (2024) Інституційна спроможність України в умовах війни. Стенограма доповіді на засіданні Президії НАН України 23 серпня 2024 року [Електронний ресурс]. URL: <https://doi.org/10.15407/visn2024.09.049>
10. Київський безпековий договір. The Kyiv security compact. Міжнародні гарантії безпеки для України. Офіційне інтернет-представництво Президента України. [Електронний ресурс]. URL: https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/01/15/93/cf0b512b41823b01f15fa24a1325edf4_1663050954.pdf
11. Офіційне інтернет-представництво Президента України. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.president.gov.ua/news>
12. Плохій С. (2023) Російсько-українська війна: повернення історії. К.: КСД, 2023. – 400 с.
13. Постанова Верховної Ради України «Про Основні напрями зовнішньої політики України». Офіційний вебпортал парламенту України. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text>
14. Потехін О., Клименко Ю. (2023) Геополітика проти безпеки: союзницьке стримування агресії в Європі ХХ – початку ХХІ ст. – К.: Дух і літера, 2023. 552 с.
15. Рущенко І. П. (2023) Ідеологія рашизму : монографія / І. П. Рущенко. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 276 с.

16. Якубова Л.Д. (2023) Рашизм: Звір з безодні / Лариса Якубова; Інститут історії України НАН України. — Київ: Академперіодика, 2023. — 318 с.
17. G7: Joint declaration of support for Ukraine. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/07/12/g7-joint-declaration-of-support-for-ukraine/м>
18. Lucian Kim (2024) Putin's Revenge. Why Russia Invaded Ukraine. Columbia University Press/344 Pages
19. The Secretary General's Annual Report 2023. [Електронний ресурс]. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2024/3/pdf/sGAR23-en.pdf
20. Ukraine's NATO Membership: Should It Happen Before the War Ends? [Електронний ресурс]. URL: https://ukraineworld.org/en/articles/analysis/ukraine-nato-membership?fbclid=IwAR2dVsXYvi7MPzaVMa9xSmDgmipEG68GRSTtLq19-Q14CIwNqKN9nqn6_AM
21. 2022 Strategic Concept. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.nato.int/strategic-concept>.

REFERENCES:

1. Videns'ka konventsia pro pravo mizhnarodnykh dohovoriv. Portal Liga 360. [Elektronnyy resurs]. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU69K01>
2. Vidnyans'kyi S., Martynov A. (2023) Rosiys'ko-ukrayins'ka viyna ta mizhnarodne spivtovarystvo: monohrafiya. K.: Instytut istoriyi Ukrayiny NAN Ukrayiny, 2023. 264 s.
3. V'yatrovych V. (2023) Nasha stolitnya. Korotki narysy pro dovhu viynu. – K.: Fabula, 256 s.
4. Harding L. (2023) Vtorhnennya. Za lashtunkamy kryvavoyi viyny Rosiyi ta borot'by Ukrayiny za vyzhyvannya: per z anhl. I. Voznyaka. – Kharkiv: Vivat, 2023. – 352 s.
5. Har'kavyi YE. M., Rubel' K. V. (2024) Mekhanizmy vedennya hibrydnoyi viyny u humanitarniy sferi // Visnyk Donets'koho natsional'noho universytetu imeni Vasylya Stusa. Ser.: Politychni nauky. 2024. - № 9. – S. 30-35
6. Horbulin V., Badrak V. (2024) Rosiys'ka viyna proty Ukrayiny. Yak nareshti rozirvaty chotyr'okhsotrichne zamknene kolo. K.: Brayt Buks, 2024. - 302 s.
7. Zakon Ukrayiny «Pro mizhnarodni dohovory Ukrayiny». Ofitsiyyny vebportal parlamentu Ukrayiny. [Elektronnyy resurs]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
8. Zakon Ukrayiny «Pro osnovy natsional'noyi bezpeky Ukrayiny». Ofitsiyyny vebportal parlamentu Ukrayiny. [Elektronnyy resurs]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15#Text>
9. Zelen'ko H. I. (2024) Instyutysiyna spromozhnist' Ukrayiny v umovakh viyny. Stenohrama dopovidi na zasidanni Prezydiyi NAN Ukrayiny 23 serpnia 2024 roku [Elektronnyy resurs]. URL: <https://doi.org/10.15407/visn2024.09.049>
10. Kyiv's'kyi bezpekovy dohovor. The Kyiv security compact. Mizhnarodni harantiyi bezpeky dlya Ukrayiny. Ofitsiyne internet-predstavnytstvo Prezydenta

- Ukrayiny. [Elektronnyy resurs]. URL: https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/01/15/93/cf0b512b41823b01f15fa24a1325edf4_1663050954.pdf
11. Ofitsiyne internet-predstavnytstvo Prezydenta Ukrayiny. [Elektronnyy resurs]. URL: <https://www.president.gov.ua/news>
12. Plokhyy S. (2023) Rosiys'ko-ukrayins'ka viyna: povernennya istoriyi. K.: KSD, 2023. – 400 s.
13. Postanova Verkhovnoyi Rady Ukrayiny «Pro Osnovni napryamy zovnishn'oyi polityky Ukrayiny». Ofitsiynyy vebportal parlamentu Ukrayiny. [Elektronnyy resurs]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#Text>
14. Potyekhin O., Klymenko YU. (2023) Neopolityka proty bezpeky: soyuznyts'ke strymuvannya ahresiyi v Yevropi KHKH – pochatku KHKHI st. – K.: Dukh i litera, 2023. 552 s.
15. Rushchenko I. P. (2023) Ideolohiya rashyzmu : monohrafiya / I. P. Rushchenko. – Kharkiv : KHNU imeni V. N. Karazina, 276 s.
16. Yakubova L.D. (2023) Rashyzm: Zvir z bezodni / Larysa Yakubova; Instytut istoriyi Ukrayiny NAN Ukrayiny. — Kyiv: Akadempriodyka, 2023. — 318 s.
17. G7: Joint declaration of support for Ukraine. [Elektronnyy resurs]. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/07/12/g7-joint-declaration-of-support-for-ukraine/m>
18. Lucian Kim (2024) Putin's Revenge. Why Russia Invaded Ukraine. Columbia University Press/344 Pages
19. The Secretary General's Annual Report 2023. [Elektronnyy resurs]. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2024/3/pdf/sgar23-en.pdf
20. Ukraine's NATO Membership: Should It Happen Before the War Ends? [Elektronnyy resurs]. URL: https://ukraineworld.org/en/articles/analysis/ukraine-nato-membership?fbclid=IwAR2dVsXYvi7MPzaVMa9xSmDgmipEG68GRSTtLq19-Q14CIwNqKN9nqn6_AM
21. 2022 Strategic Concept. [Elektronnyy resurs]. URL: <https://www.nato.int/strategic-concept>.

*Стаття надійшла до редакції: 09.02.2025 р.
Стаття рекомендована до друку: 23.03.2025 р.*